

всички по-трѣзви свои сънародници въ далечното и въ близкото минало. Имаме свидѣтелства, че сръбскиятъ интелигентъ, който е боравелъ съ перо и слово, е знаелъ и тогава добръ границитѣ на Душановата държава, хипнотизирала прѣзъ послѣднитѣ петдесетъ години не само школицитѣ на Сърбия, но и нейнитѣ най-първи умове.

Въ текста на нѣкои отъ приведенитѣ свидѣтелства не се поменава изрично за българи, а за християни; не се поменава и за сърби. Ала надъ тия свидѣтелства стои надсловъ „Бугарска“, туренъ, явно, не за да означа българска държава, каквото прѣзъ тия години не е съществувала, а земя, населена съ българи. Че е така, може да се заключи отъ нѣкои свидѣтелства, съ отбѣлѣзания надсловъ, въ които се говори за Нишъ, Пиротъ, Лѣсковецъ, Враня, Бѣла-Паланка, Прокупле и пр. едновременно съ Стара-Загора, Търново, Шуменъ, Русе, Видинъ, Ломъ, Битоля, Прилѣпъ, Одринъ, Тулча, Кюстенджа и пр.

Повечето документи произхождатъ отъ миналия вѣкъ, главната задача на книгата. Турени сж нѣколко отъ по-давни врѣмена, не защото е имало толкова голѣма нужда да се наведатъ такива, а защото чрѣзъ тѣхъ се прави единъ скроменъ приносъ къмъ изучаванята на д-ръ Ив. Д. Шишманова — Стари пѣтувания прѣзъ България и пр. (Мсб, кн. 4), на Иречека, на Йор. Иванова — Българетѣ въ Македония — и на Иширкова — Западнитѣ краища на българската земя.

Свидѣтелствата — прѣдимно сръбскитѣ — сж давани безъ съкращения. Смѣтано е, че за цѣлитѣ на книгата не сж достатѣчни само пасажитѣ, въ които се поменава „българи“ или „българско“, а и ония отъ тѣхъ, особно прѣзъ 1841 и 1842 год., въ които се изнисатъ свѣдѣния за българското възстание въ Нишъ, не по-малко цѣнни отъ свѣдѣнията, които г. Ст. Романски ни даде изъ архивата на австрийското външно министерство. Пъкъ и възъ основа на тия свидѣтелства сж писани очеркитѣ отъ първата часть на книгата.

Не ще съмнѣние, че прѣдлаганитѣ свидѣтелства не сж едничкитѣ, скрити въ сръбската книжнина; не сж едничкитѣ и въ нашата. Но да се извлѣкатъ всички отъ първата, не е по силитѣ на единъ човѣкъ; а да се приложатъ всички отъ втората е излишно, щомъ могатъ да се намѣрятъ толкова